Міністерство освіти і науки України

Шифр роботи: «Подвійні напівгрупи»

КЛАСИФІКАЦІЯ G-ДІМОНОЇДІВ ДРУГОГО ТА ТРЕТЬОГО ПОРЯДКІВ

2023–2024 н.р

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1. КЛАСИФІКАЦІЯ ДІМОНОЇДІВ ТА G-ДІМОНОЇДІВ ДРУГОГО ПОРЯДКУ 5

1.1. Напівгрупи 5

1.2. Класифікація дімоноїдів другого порядку 6

1.3. Класифікація g-дімоноїдів другого порядку 12

Висновки до розділу 1. 13

РОЗДІЛ 2. КЛАСИФІКАЦІЯ ДІМОНОЇДІВ ТА G-ДІМОНОЇДІВ ТРЕТЬОГО ПОРЯДКУ 14

2.1. Класифікація дімоноїдів третього порядку 14

2.2. Класифікація g-дімоноїдів третього порядку 24

Висновки до розділу 2. 28

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 29

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 30

ДОДАТКИ 31

Додаток А 31

Додаток Б 71

ВСТУП

Актуальність теми. Задача класифікації структур (математичних об'єктів) за деякою властивістю або ознакою є однією з класичних проблем у математиці. Ця задача полягає у наступному: розглядається множина об'єктів, поділених певним чином на класи, при цьому для одних об'єктів відомо до яких класів вони відносяться, а для інших об'єктів – ні, тобто невідомо яким саме класам вони належать. Однією з областей сучасної алгебри, яка активно розвивається, є теорія напівгруп. Вона має тісні зв'язки з багатьма математичними дисциплінами: диференціальною геометрією, функціональним аналізом, теорією графів, теорією алгоритмів, абстрактною теорією автоматів, а також застосовується в таких галузях як біологія, соціологія, математична лінгвістика та ін. Природним узагальненням напівгрупи є поняття дімоноїда та g-дімоноїда. Поняття дімоноїда з'явилося в роботі сучасного французького математика Жан-Луї Лоде [1] при описі нового типу алгебраїчних систем – діалгебр. Зараз теорія дімоноїдів також починає швидко розвиватися. Як і в багатьох інших математичних теоріях, однією з основних задач теорії дімоноїдів є задача класифікації. Задача класифікації напівгруп другого порядку (тобто двоелементних напівгруп) – була представлена в праці Л. Н. Шевріна [2]. Класифікація допельнапівгруп другого порядку була наведена в праці Ю. В. Жучка [3], допельнапівгруп третього порядку – в праці В. Гаврилків та Д. Рендзяк [4].

Проблема. Скільки з точністю до ізоморфізму існує g-дімоноїдів та дімоноїдів на двоелементних та триелементних множинах?

Основні результати роботи. Основними результатами роботи є встановлена, з точністю до ізоморфізму, кількість g-дімоноїдів та дімоноїдів другого порядку (для другого порядку всі g-дімоноїди одночасно є також і дімоноїдами, з точністю до ізоморфізму їх існує 8) та встановлено, що, з точністю до ізоморфізму, існує 43 дімоноїди та 41 дімоноїд третього порядку. У роботі також доведено теорему про існування схрещено антиізоморфного дімоноїда.

Новизна та оригінальність ідей. У науковій роботі отримано новий результат, а саме: встановлена, з точністю до ізоморфізму, кількість g-дімоноїдів та дімоноїдів другого та третього порядків. При цьому слід відзначити, що спосіб доведення існування деяких дімоноїдів третього порядку є досить оригінальним та неочевидним, оскільки для доведення була використана теорема про існування схрещено антиізоморфного дімоноїда.

Методи дослідження – загальноалгебраїчні з використанням основних методів теорії напівгруп. Нестандартність цих методів обумовлена тим, що вони адаптовані до алгебр з двома операціями.

Практичне та теоретичне значення одержаних результатів. Результати роботи є новими. Вони мають теоретичне значення як такі, що є внеском у подальший розвиток теорії дімоноїдів та діалгебр. Результати роботи можуть бути використані на факультативних заняттях з математики для учнів старших класів.

Структура роботи. Наукова робота складається з двох розділів. У першому розділі, з точністю до ізоморфізму, класифіковано всі дімоноїди та g-дімоноїди другого порядку та встановлено, що всі g-дімоноїди на двоелементній множині одночасно є дімоноїдами. У другому розділі, з точністю до ізоморфізму, класифіковано всі дімоноїди та g-дімоноїди третього порядку, встановлено, що на триелементній множині існують g-дімоноїди, які відмінні від дімоноїдів та доведено теорему про існування схерещено антиізоморфного дімоноїда (теорему 2.1).

Апробація результатів наукової роботи. Результати роботи представлено на засіданні алгебраїчної дослідницької групи кафедри математики та інформатики Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Миргород).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У цій роботі наведено основні визначення теорії дімоноїдів, встановлена, з точністю до ізоморфізму, кількість g-дімоноїдів та дімоноїдів другого порядку (для другого порядку всі g-дімоноїди одночасно є також і дімоноїдами, з точністю до ізоморфізму їх існує 8) та встановлено, що, з точністю до ізоморфізму, існує 43 дімоноїди та 41 дімоноїд третього порядку. У роботі також доведено теорему про існування схрещено антиізоморфного дімоноїда (теорему 2.1). Перспективним напрямком подальших наукових досліджень можуть бути задачі класифікації, з точністю до ізоморфізму, інших класів алгебраїчних систем, наприклад тріоїдів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Loday J.-L. Dialgebras // Dialgebras and Related Operads: Lect. Notes Math. – 2001. – 1763. – P. 7 – 66.
2. Шеврін Л. Н. Що таке напівгрупа. Соровський освітній журнал. 1997. №4. С. 99-104.
3. Жучок Ю.В. Класифікація двоелементних допельнапівгруп. Фізико-математична освіта. 2020. Випуск 3(25). Частина 2. С. 38-42.
4. Gavrylkiv V., Rendziak D. Interassociativity and three-element doppelsemigroups. Algebra and Discrete Mathematics. 2019. №28 (2). P. 224–247.
5. Кліффорд А. Престон Г. Алгебраїчна теорія напівгруп. М: Мир, 1972. Т. 1. 286 с.
6. Pareigis, Bodo (1970), Categories and Functors, Academic Press, ISBN 0-12-545150-4
7. Жучок, А.В. Вільні дімоноїди. Український математичний журнал. 2011.
8. Yuri Movsisyan, Sergey Davidov, Mher Safaryan. Construction of free g-dimonoids. Algebra and Discrete Mathematics Volume18(2014). Number 1, pp. 138 – 148.
9. Friðrik Diego; Kristín Halla Jónsdóttir (July 2008). "Associative Operations on a Three-Element Set"
10. Thomas W Kelsey. The semigroups of order 9 and their automorphism groups.
11. Yurii Zhuchok. AUTOMORPHISMS OF THE CATEGORY OF FREE DIMONOIDS (submitted for publication).